

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA

COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu-
ja oskuste vajaduse muutusele:
rõiva-, tekstiili- ja nahatööstus

Tallinn 2021

SA Kutsekoda

Siinne ülevaade on väljavõte 12.01.2021 avaldatud uuringuaruandest „COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu- ja oskuste vajaduse muutusele“. Vt <https://oska.kutsekoda.ee/oska-valdkonnad/>.

Uuringu viis läbi SA Kutsekoda OSKA uuringumeeskond ajavahemikus juunist novembrini 2020, tehes koostööd Arenguseire Keskusega.

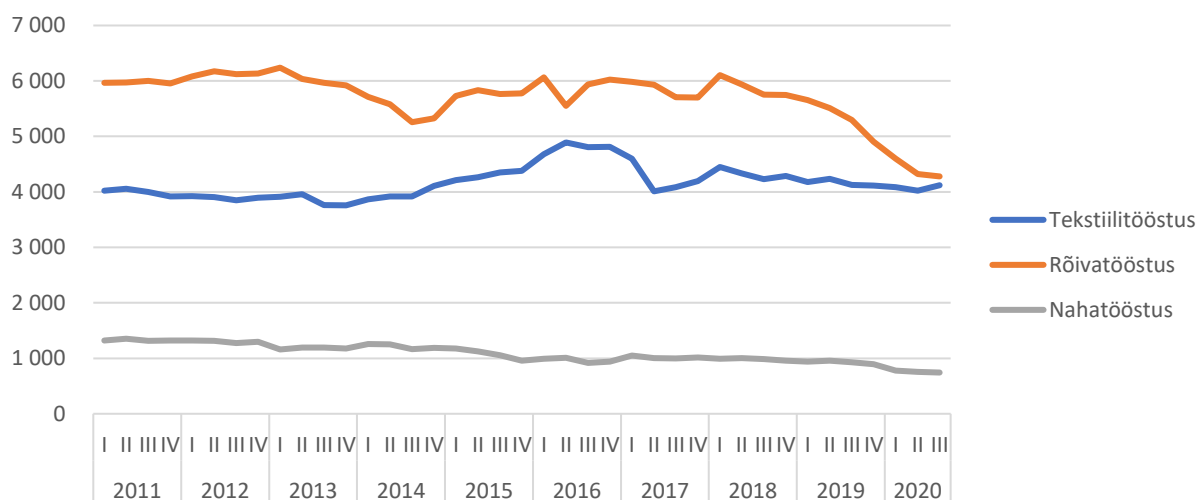
Ülevaate tulemusi täiendab 2020. aasta suvel OSKA meeskonna koostatud valdkonnaspetsiifiliste IKT-oskuste vajaduse ülevaade, mis hõlmas ka viirusekriisist üles kerkinud esmast oskuste täiendamise vajadust. Vt lähemalt https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2020/06/OSKA-%C3%BClevaade-valdkonnaspetsiifiliste-IKT-oskuste-vajadusest_16.06.2020.pdf.

Ülevaates kirjeldatakse COVID-19 kriisi olulisemaid vahetuid (1–2 aasta vaates) mõjusid valdkonnale, sh tööhõivele ning oskuste vajadusele ja koolitusvajadusele. Hinnangud valdkonna kriisist väljumisele ja edasisele arengule 5–10 aasta vaates on koondatud valdkonna jaoks olulisemate mõjutegurite kaupa tabelisse dokumendi lõpus. Mõjutegurite olulisuse hinnang viiepallisel skaalal (5 = olulisim) tugineb valdkondlike fookusartiklute, majandusnäitajate, arengutrendide varasemate käsitluste ning teiste seotud uuringute ja kirjalike allikate sisendile. Mõjutegurist lähtuv hinnang tööhõive kasvule või kahanemisele on esitatud kolmesuunalise noole põhimõttel: ↗ teguri mõjul hõive kasvab, → teguri mõju hõivet oluliselt ei muuda, ↘ teguri mõjul hõive kahaneb. Noole suund väljendab ainult konkreetse teguri mõju hõivele ega tähistata hõive üldprognosi valdkonna või kutsealade lõikes. Üldine hinnang COVID-19 mõjust OSKA varasemale valdkondlikule tööjõu- ja oskuste prognoosile esitatakse eraldi alapeatükina.

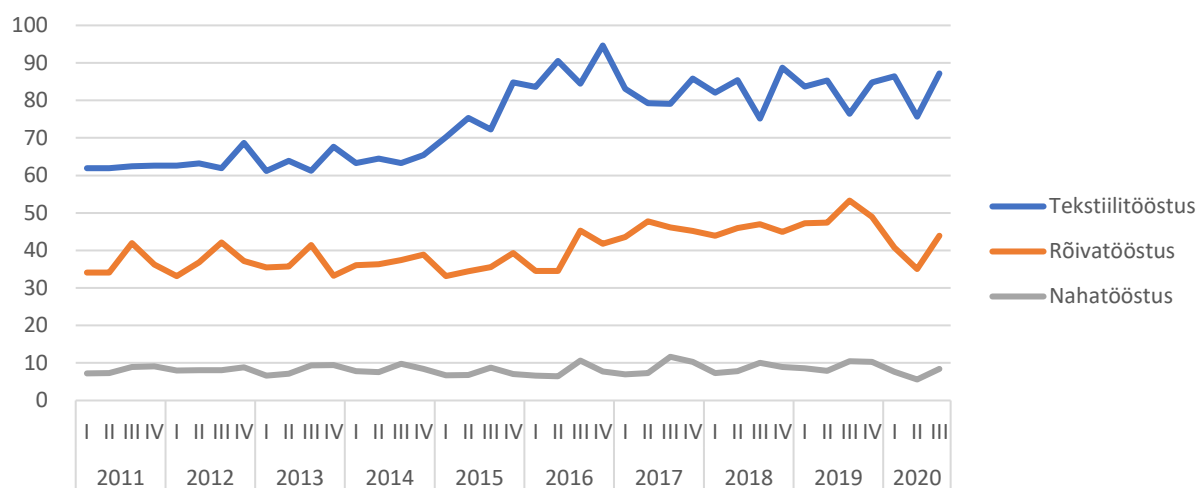
Ülevaade on valminud „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Prioriteetne suund 1: ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ Euroopa Liidu vahendite kasutamise eesmärgi 5 „Õpe kutse- ja kõrgharidus on suuremas vastavuses tööturu vajadustega“ meetme „Õppe seostamine tööturu vajadustega“ tegevuse „Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi loomine“ ehk OSKuste Arendamise koordineerimissüsteemi loomine (edaspidi OSKA) eesmärkide elluviimiseks ja tulemuste saavutamiseks.

Ülevaate autoriõigus kuulub sihtasutusele Kutsekoda. Ülevaates sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale: Rosenblad, Y., Tiik, R., Mets, U., Pihl, K., Ungro, A., Uiboupin, M., Lepik, I., Leemet, A., Kaelep, T., Krusell, S., Viia, A., Leoma, R. (2021). COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu- ja oskuste vajaduse muutusele. Uuringuaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda, tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA.

TAUSTANÄITAJAD

Joonis 49. Tööga hõivatud isikute arv rõiva-, tekstiil- ja nahatööstuses, 2011–2020. Allikas: Statistikaamet

Joonis 50. Müügitulu rõiva-, tekstiil- ja nahatööstuses, 2011–2020. Allikas: Statistikaamet

COVID-19 KRIISI LÜHIAJALINE MÕJU

- **Kriis tõi kaasa vajaduse olla paindlikum ja kiiremini reageerida**, sest alguses töömahud vähenesid ja kliendid langesid ära. Paindlikkus ja kiire reageerimine tähendasid muuhulgas seda, et kohe oli vaja leida **uued tooterühmad**.
- Uutest tooterühmadest osa moodustas **maskide tootmine**. Maske saab toota palju automatiseeritumalt. Maskid asendasid selliseid tooterühmi, mille järele nõudlus vähenes, nt spordirõivad.
- Kevadine kogemus **tarneahelatest** näitas, et Hiinast ei saanud midagi tellida (lubati tarnida alles oktoobris). Euroopast võis leida kallimaid, aga samas mõnevõrra kindlaimaid partnereid.
- **Töökeskonna tingimused ja töötajate terviseriskide maandamine vajadis spetsiaalset tähelepanu. Tootmisruumis** võib olla koos mitukümmend või isegi üle saja inimese. **Desinfitseerimisvahendid** paigutati igale poole, kuhu võimalik. Koostöös puhastusteenindusega lepiti kokku **sagedasemad puhastused. Kahe meetri nõuet rakendati sööklaruumis**, kohvipause koos ei tehtud.

- **Suurt rõhku pandi ennetavale infojagamisele**, kuna **töötajate teavitamine nii viiruseolukorrast kui ka tööalastest ümberkorraldustest oli** väga oluline ning aitas maha võtta töötajate hirme ja ennetada stressi.
- **Kaugtöö osakaalu kasv.** Kaugtöö võis tekitada ka sisepingeid, sest perspektiiv kaugtööle oli erinev: neile, kes kaugtööd ei saanud teha, tundus see puhkamine, samas kui neile, kes kaugtööd tegid, tundus see koormuse kasv, eriti mikrotasandi juhtimise arvelt.
- **Õmblejate värbamine** toimus tavapärasel viisil, st kandidaadid peavad ikkagi tegelikult oma oskusi näitama. **Kontoritöötajaid ei värvatud juurde.**

Hõive

- Ettevõtete lõikes oli **mõju väga erinev**. Mitmes ettevõttes koondati. Osa koondatuid võtsid ilmselt 2–3 kuuks aja maha, ositi ka Töötukassa toetuse abi.
- Fookusrühmas osalenud ettevõtetes **hõives muutusi ei olnud**. Ei toimunud ei koondamisi ega struktuurimuutusi.
- **Riiklikul palgatoetusel** oli töötajate säilitamisel tähtis roll, toetust kasutati usinalt.
- Võib eeldada, et **koondatud õmblejad** rakenduvad töö kaotamise järel **teistesse sektoritesse**. Tööandjate hinnangul nad majanduse taastumisel rõiva- ja tekstiilisektorisse ilmselt tagasi ei tule. Tõenäoliselt kajastub see lähiajal ka statistikas, sest koondatuid oli sedavõrd palju.

Oskused/koolitusvajadus

- **Tehnikaga seotud oskuste lisavajadust ei tekkinud.** Rõiva- ja tekstiilitööstuse ettevõtetel on spetsialistid õmblusmasinate tavahoolduseks (hooldusmehaanikud) enamasti kohapeal olemas. Suuremate masinate puhul, mille hoolduseks kasutatakse välismaiste spetsialistide abi, võivad liikumispiirangute tõttu tekkida probleemid. Õnneks neid hooldusi tavaliselt kevadperioodile ei planeerita ning seetõttu jäid viiruse esimese laine ajal suuremad raskused hoolduse organiseerimisega ära.
- **IT-kompetentsi lisavajadust tootmisse ei kandunud.** Õmblejad jätkasid samade masinatega.
- **Infoliikumise ja kommunikatsioonioskuste vajadus teisenes.** Oli vaja läbi mõelda, kuidas tagada töötajate piisav informeeritus ning ka osakondade vaheline sujuv infoliikumine.
- **Koolitusvajadus sõltus töötajate professionaalsest ettevalmistusest.** Seal, kus õmblejate oskused olid mitmekülgsed ning laia profiiliga, polnud täiendusõpet vaja.

VALDKONNA VÄLJUMINE KRIISIST JA EDASINE ARENG 10 AASTA VAATES

Vt tabelit valdkonna peatüki lõpus.

COVID-19 MÕJU OSKA SENISELE PROGNOOSILE

5–10 aasta vaates OSKA varasemas uuringus¹ **prognoositud hõive muutus peab paika**. Juba praegu on hõive langus rõivatööstuses (rõivatootmine) olnud kiirem OSKA uuringus prognoositust ning viirusekriisi mõju sektorile pigem suurendab hõive vähenemist. Tekstiilitööstuses ja nahatööstuses on hõive püsinud stabiilsena ning viiruse mõju võib, aga ei pruugi mõjutada sektori hõivet pikaajaliselt.

¹ Ungro ja Leoma (2018). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: rõiva-, tekstiili- ja nahatööstus. Kutsekoda, OSKA. <https://oska.kutsekoda.ee/field/tekstiili-ja-roivatoostus/>

KOKKUVÕTE

- COVID-19 mõju sektorile oli kevadel tugev, kuid lühiajaline. Tootmist tuli käigupealt ümber korraldada ning võimaldada kodutööd neil juhtudel, kus see oli võimalik. Tootekäitamist ei saa teha kodutööna, seega tuli töökohal planeerida, kuidas täita 2 + 2 nõuet ning tagada desinfitseerimisvahendid.
- Tellimused toodangule hakkasid vähenema, eriti tooterühmade puhul, kus viirusekriisi tõttu vähenes nõudlus, nt spordirõivad. Osaliselt sai tootmiskahtu asendada maskide õmblemisega. Tarneahelates tekkisid raskused, eriti Hiina suunal.
- Mõju ettevõtete hõivele oli erinev. Hõive vähenemine oli alanud rõivatööstuses juba enne viirusekriisi. Töötukassa meetmed aitasid tööandjatel tulla toime esimese lainega. Sektoris koondati sellegipoolset töötajaid. 10 aasta vaates peavad OSKA uuringu tulemused paika, st et väheneb oskustöötajate, eriti õmblejate arv ning seda eelkõige rõivatööstuses.
- Olulisemaks muutusid spetsialistide ning juhtide kommunikatsiooni- ja infoliikumise juhtimise oskused. Vaja oli töötajatele selgitada olukorda ning maandada pingeid. Toode muutu tõttu vajasisid vähem paindlike õmblusoskustega töötajad täiendusõpet.

SÕNUMID RIIGILE JA TEISTELE PARTNERITELE

- Õmblejate puhul **on vaja kasutada võõrtööjõudu** kolmandatest riikidest või viia tootmine Eestist välja, sest Eestist ei pruugi õmblejaid enam peatselt leida.
- Materjalitööstuse puhul on rohepöörde kontekstis oluline küsimus: **kui suur vastutus jääb tootjale ja mida teeb riik omalt poolt?** Mis saab kangajääkidega? Pärast üksikasjalikku sorteerimist pannakse hetkel ikkagi kõik ülejäägid jäätmekäitlejate poolt suurtesse konteineritesse kokku. Oleks vaja keskset lahendust.

VALDKONNA VÄLJUMINE KRIISIST JA EDASINE ARENG 10 AASTA VAATES

Mõjutegurid (olulisus 1–5 palli, 5 = olulisim)	Mõju kriisist väljumisele ja edasisele arengule	Mõju tööhõivele	Mõju oskustele ja koolitusvajadusele
Digitaliseerimise ja automatiseerimise jõuline toetamine (5)	<ul style="list-style-type: none"> - Tekstiilitööstus liigub kiiremini automatiseerituse poole. - Rõivatööstuses on palju väikseid ettevõtteid. Automaatsemate masinate soetamine ei pruugi olla nende äristrateegiaga kooskõlas. 10–15 inimesega ettevõtete puhul ei ole automatiseerimine võimalik. 	↘ - Vajadus õmblejate järele kahaneb .	<ul style="list-style-type: none"> - Õmblemisoskus ei teisene, see jääb sarnaseks praegusega. - Andmed lähevad digiseadmetesse. Peab oskama lugeda tehnilisi jooniseid ka näiteks ekraanilt. - Kasvab vajadus oskuste järele teostada keevitus-, teipimis- ja vakumeerimisoperatsioone. - Mida enamate masinate kasutusoskused on olemas, seda paremad on roteerumisvõimalused eri üksustes. - Laserlõikuse oskus.
Rohepöörde võimendamine (ringmajandus, süsiniku-neutraalsus, elurikkus, kliimamuutus) (4)	<ul style="list-style-type: none"> - Hetkel tööstuses materjali optimeerimine hea, ülejääke on vähe. - Sorteerimise peaks automatiseerima (seega mõju materjalitehnoloogiale). Hetkel nt kangas, paber, kile koos ja need peaks üksteisest eraldama. - Kui tuleb nt jäätmemaks, siis peab paratamatult hakkama looma keskseid lahendusteid. 	→ - Ei mõjuta tööhõive vajadust.	<ul style="list-style-type: none"> - Materjalitehnoloogia teadmised.
Muutused globaalsetes tarneahelates, protektsionism, nearshoring (4)	<ul style="list-style-type: none"> - Protektsionism ei hakka toimima. Nt rõivatööstuses tuleb algtööre Aasiast või Türgist, sellest tehtud kangad Itaaliast, Hispaaniast ja edasi transporditakse Eestisse. Kõike ei saa Eestis teha. 	→ - Ei mõjuta tööhõive vajadust.	
Inimeste riigiülese liikumise piiramine ja distantsihoidmine vähemalt kahe aasta jooksul (2)	<ul style="list-style-type: none"> - Õmblejate vahele distantsi luua ei saa. Kui peab distants olema, siis läheb tootmine kinni. Kontoritöö on distantsihoidmise suhtes paindlikum. - Uute arendusprojektidega on keeruline. Kui klienti ei näe ja toodet katsuda ei saa, siis on keeruline arendusprojekte alustada ja läbi viia. 	→ - Ei mõjuta tööhõive vajadust. Spetsialiste (disainerid, tööstusinsenerid, konstruktorid) hetkel on piisavalt. Samas on võimalik, et tulevikus mitte, kui spetsialistid teistesse sektoritesse lähevad. - Koolides noori õmblejaid huvipuudusel enam juurde ei koolitata, kasutatakse võõrtööjõudu.	<ul style="list-style-type: none"> - Tuleb omandada lisaoskusi, et karantiinis olevaid töötajaid vajaduse korral asendada. - Paindlikkus toob kaasa vajaduse teatud hoiakute järele, nt kontoritöötajatelt eeldatakse mõistvust, kohanemisvõimet, multifunktsionaalsust.